

МИКОЛА БУЛАТОВИЧ
НАСТУП ЕНТУЗІЯСТІВ

Партизанам і червоногвардійцям-героям трудо-
вого штурму будівництва Х. Т. З.

Про мирні атаки
ухвалу ми,
в бою за Царицин,
склали.
А нині
хоч лобом,
а хоч грудьми...
але не зрадим ухвали.
Хлопці!
й вибухли
всі,
як один,
бажанням —
здобути тракторний.
А на чолі
партизан командир
аж двічі
червонопрапорний.
І кожен
затис
п'ятирицю свою,
готовий
ринуть
в наступ
гартоване серце
в нерівнім бою
та сонцем нагострений
заступ.
Рвонула
атака
спокій хвилин, —
атака,
що клясовій волі
підлегла.
Метнули руки
стоси
цеглин..
і задзвеніла
вимогою цегла:
«Стільки то тонн

і стільки то
інших мір
видай
країні
без заперечень.
Бачиш?
перемога
перепон
перекір,
ламаючи темпи
волово - старечі, —
Бачиш республіку?
Шмалко
йде,
зріспи
зростом споруд
до підхмар'я.
Працею
вибетоновує день,
розливом чавунним
стигне в гамарнях.
Зроблена нами.
Не тими,
які
дні
трибушонять в горілчану пляшку
і, градусом збиті,
немов маньяки,
котяться
ворогові
в супряжку.
Не тими,
хто в тлумі черги
по крам
свою
приналежність до класи
доводить,
хто дні войовничі
з пляну
покрав, —
пролежавши лежнем
прорив
на заводі.
Вони
мимовільна витрата
на чек
в Чорному морі

І виріс
завод,
і загув,—
як живий...
Будь же,
країно,
горда,—
на грудях твоїх,
з численних
новий,
найгероїчніший
і трудовий—
залізобетонний орден.

К. ГОРДІЄНКО

АРТІЛЬ

З повісти

ЗАГРОЗА

— Треба нам скотарське господарство розвивати,— кажу. Добробут країни—скот, хліб. Коровню, свинарника будувати треба. Буряків кормових насіяли, сіна єсть, силосу наготуємо... Ростеме господарство наше...

Хірійохта своє веде: як слухати Бурмака, гарно виходить, ураз розбагатіємо! Чи знаєте ви, що таке скотина? Ще не встигли на ноги стать, скотину заведемо, хай з'їсть наше господарство, разом із нами! Хто хазяїнував біля скотини, той знає, що таке скотина... Скотина...

Бурда:

— Аби животіла, а не давала прибутків.

Хелемеля:

— То руйнація для артілі! Бурмак хоче артіль по вітру пустити!

Мелехеда:

— Ще рано, молоді ще ми, та й ніде поставить.

А я ще до того вечорами бився над пляном, як коровню побудувати. Цегляну. Не міг тільки встановити, скільки якого матеріялу треба. Як тільки побачили мене з лівійкою, враз пішли балачки: що будувать, де будувать, за які кошти, для кого?...

— Коровню будуватимемо—щоб унизу скот, на горі сіно, овес. Стеля подвійна. Витяжні труби. Цегляні стіни. Стеля вершок з чвертю і вершок. Влять у шнуги, щоб повітря не проходило, не прило зерно. Вивести від коровника витяжні труби, щоб вентиляція воздуха була. Стови дубові, восьмивершкові, поперечки теж. Цинковий дах.

— А де музика гратиме? — Хірійохта дотепом своїм збудив сміх подекуди.

Бурда:

— Це в поміщика таких коровень не було!

Стах:

— В поміщика може і не було, а в нас буде.

— А де ми кошти візьмемо? — Бурда пита.

— Держава кредити дає нам. За кушовим пляном ставити корівника треба нам.

Хірійохта:

— Це не одна тисяча ляпне, це ми ніколи з боргів не виліземо!

Хірійохтиха:

— На нашу шкуру все!

Хелемеля:

— Це ми ніколи не виробимось на корівника того!

Мажара каже:

— Ми не на один рік господарство своє будувемо.

Стах:

— Раз будувать, так будувать. Це по-хазяйськи. До діла. І при дорозі. Наше господарство показове. Їхатимуть люди дорогою, спинятимуться: ген у Буймирі артіль коровню яку спорудила! І плян нам ні копійки не вартий. З-за Пела видко буде артіль нашу. Хто не їхатиме дорогою, спиниться. Скот чисто-кровний заведем. Артільний скот. Корму насіяли. Звеселить скотина подвір'я наше. А то Хірійохти їдять сала, молока, а в тебе живіт підводить.

Хірійохтиха:

— Ти багато свого придбав? Ти і тут не придбавш. А ті, що вони зроду хазяї були, робитимуть на тебе. Іч розписав як! Мов у казці!

Хірійохта своє товче:

— Хіба хто проти того, щоб скот заводила артіль? Скотину треба розводити. Гарний господар кожуха тоді не купує, як хату ставить. Накупимо корів, побудуємо хліви, залізем в борги, коли сплатимо? Це ж ярмо...

Хелемеля:

— Ярмо!

Мелехеда:

— Ярмо!

— Глитайські голоси єсть споміж нас! — Стах каже.

Хірійохта образився:

— Ти мене глитаєм не називай, а то ще одвічать будеш! Мій батько при царизмові терпів від жандарів. За революційні ідеї сидів у в'язниці.

Стах і каже:

— Батько твій сидів у в'язниці за крадіжку спирту, везли бочки на станцію... Як хазяїнувать без скотини? Дерешкури чвиркають по закутках: „наробить артіль, мовляв, насіє, дасть їм

трактор гною, земля пирієм забита, вродить!" Угноювати землю треба? Де гною братимемо? Чому гною на артільне поле не везете?

Хірійохта:

— А городи наші хай пропадають?

Хелемеля:

— На городах хай бур'яни ростуть?

Хірійохтиха:

— То вже на борщ картоплі, капусти я виростить не можу?

Стах:

— Так на городи єсть гній, а на поле нема?

Хірійохта:

— Як була скотина, гною вистачало.

Стах:

— Отож і треба нам своє артільне скотарство розвивати. Хіба Хірійохта раніш на свій город стільки гною вивозив? Город — при хаті, а поле — артільне — вгноювать не треба, мовляв.

Марта:

— В Хірійохтихи баран щодня в борщі кипить, а в тебе скалки нема!

Стах:

— Як прийде день відпочинку, додому не хочеться йти. Країні жири потрібні...

Хірійохта:

— А я хіба кажу, що не треба? Воно і плян хороший і розумно придумано, тільки на сміх, бо не піднять артіль нашіх коровника того. Не під силу. На ноги ледве стали, а тут коровник тобі.

Хелемеля:

— Хіба нам постройть? Воно й гарне, тільки ми голі... Нема нічого.

Бурда:

— Чого нам спішить? Підождемо роки три, воно і видко буде.

Хірійохтиха:

— На греця нам ту коровню будувати, хіба нам молоко їсти? Будем годувать, будем доглядать, як дадуть молока тільки віяного...

Знялися хахоньки поміж жінок.

Марта в суперечки встряла, відказала Хірійохтисі:

— Коли ти на базар носиш віяне молоко, то думаєш, що і в артіль буде таке? В нас діти, ясла будуть, а в бідноти нема корів, чим дітей годувати будемо? Ми Деришкурам заробляли на корови, а тепер в артіль не придбаємо? Коли в Хірійохтихи дома дві корови, вона й проти. Одну корову всуспілнить доведеться, то б я, мовляв, на базар молоко, масло носила...

Артіль то схвалила будувати коровника, — меншість на чолі з Хірійохтою, Бурдою проти була, — та не за моїм пляном.

— Не більш двох тисяч вартістю будову своїми силами спорудити можна, — технік каже, та й голова куща теж, — а то за пляном Бурякоспілки інакше кошториса не затвердять вам.

— Без горища ставити коровника треба, — кажуть нам.

— Будуйте такі коровні — технік каже — для всієї Сумської округи один плян, дешевші...

На сьогоднішній день визнають за шкідницькі коровні ті, дуже холодні, горища нема, то б я сіном, гичкою горище вкрив, тепло було б, а так скотина труситься, мерзне, застужується...

На думку техника — корм псуватиметься на горищі — аміяком протухне, негігієнічно. Воловні скрізь побудовано по радгоспах за їхнім пляном.

— Ти ж від вола молока не братимеш?

Артіль теж визнає — наш плян краще складений, технік своє веде: округа, інженерія, наукові сили... Схвалено саме такого типу, стандартні для всієї округи. Інакше дозволу не буде.

Забив баки одним словом. Збори й прийняли пляна того.

По тім обирають комісію — Мажару, Стаха, Тирсу, мене, щоб визначили садибу артілі, коровню де ставить, скотний двір.

Хелемеля додає:

— Хазяїна в комісію треба, він хазяїнував, знає де садибу бити!

Мелехеда:

— Хірійохту треба, він знає де краще скотині — на сухому, мокрому.

Стах:

— В бідняка, що, очі не ті?

Хелемеля:

— Хазяїн знає, де вівцю поставити, коняку, коров'яку, щоб вода не підійшла, щоб скот не хворів, птиця.

Марта:

— Бідняк хіба не на хазяїна робив?

— Ми ж не самі, — Мажара каже, — буде агроном з нами, ветлікар, зоотехнік.

— Все дно хазяїна треба! — Хелемеля товче.

Обрали ще Хірійохту до комісії.

Ходимо ми навколо села, міркуємо, де б його краще артільну садибу бити.

Партія сіверного масиву з Хірійохтою на чолі стояли на тім, щоб садибу бити за Кобищею. Тому вони всі з того краю і їм ближче.

Стах каже — біля дороги треба садибу бити, будуватись будемо, щоб усі бачили господарство артілі.

Партія сіверного масиву своє.

— Все'дно ж масиви докупи зведемо, як увесь Буймир до артілі пристане. В краю землі стоятимуть наші коровні, що ми за п'ять верст гній возитимемо? Та і до саду далеко буде, вгно-

ювать треба, сто десятин саду! Хірійохта хоче нас в збитки завести, — кажу.

Іде комісія в поле. На полтавськiм шляху спинилися. Рівне місце. Нижче озеро. Деришкурова балка. Воно хоч і в стороні від села, та вода близько, сад і землі не від краю.

Ось там побудуємо колись будинок, близько саду ясла будуть ідальня, — міркую.

Лікарі походили, подивились, визнали — гарне місце.

Другого дня б'ємо кілки — двір для скоту, а садиба буде на другій стороні шляху, на житах.

Грабарі рівчакі на фундамент копають, цеглу возить треба. А де брат? Дозвіл у нас був розібрати стару стіну, колись панська огорожа була, залишалось кілька сажнів, а то на льохи комори розібрало село. Мало старої цегли, на фундамент не стане. А ось на фронтони, стіни де взять нам? На чотирьох фронтонах коровник.

Куц каже — йдьте до Бурякспілки, в Бурякспілці кажуть — на місці шукайте. А дерево, поки зведете стіни, ми вам приставимо.

Іду я на Лебединські цегельні:

— Артiлi коровні будувати треба, цегли мені дайте.

— Великі коровні?

— Двісті п'ятдесят голів.

— Ой, ой! — здивувались вони.

— Треба скотарство розвивати, — кажу.

— Не дамо і цеглини.

— Як то?

— Цукротрест всю цеглу закупив. Усі три сорти.

— Артiль без цегли ніяк не може... Коровні будувати треба.

Довести одноосiбнику...

— Як знаєш.

— Як же?

— Цукротрест закупив. Суровий наказ. Централізованим порядком.

— Як же? Треба розвивати скотарство.

— Цукроварню добудовує. Треба розвивати цукрову промисловість.

На осiнь новий завод працюватиме.

— А коровні?

— Цукроварня.

— Скільки можна?

— Ні цеглини. В нас єсть директива.

— Скотарство треба розвивати?

— Як цукротрест скаже...

— А як же артiль?

— Он на Куличці комуна збудувала свою цегельню, торф там у них, глина, пісок, тепер із своєї цегли ставлять хліви.

— На той рік і в нас своя цегельня буде.

— Заждіть два місяці, на цукроварню вистачимо, тоді вам дати можна буде.

— Гей, за два місяці коровню побудувати можна! А там жнива наспіють, коли ми виправимось? Мені корів ніде поставити, по хлівах мучиться скот.

Раді б вони мені допомогти, так не сила. Не хочеться мені вертатись з порожніми руками. Хлопці пригнічені. Що робить тепер? Невже і сей раз без коровника будемо? Скот артільний занежаяний по хлівах, шкура облізла, корму б то вдостарч, а корови позатягалися, по хлівах хіба доглянеш? Якби в коровнику всі були, на очах. А так і без води бувають.

Мажара заклопотано тер лоба. Думає. Усі думали. Дивились один на одного. Ніхто ні на кого не дивився.

— Церква! — сказав Мажара.

Перетяло декому від несподіванки духа. Довго тишили себе думками.

— Скільки цегли! — аж заплющив очі Мажара. Чи на одного коровника стало б?

— Стайні спорудили які б! — Стах був біля коней, тож йому наймиліше своє...

— Свинарника робить треба, — Тирса нагадує.

— Телятника.

— А яка цегла!.. Кромка в кромку, вже недопалу ні перепалу, перший сорт, як дзвін. Залізняк, На фундамент саме. Вже не розмогне.

— На будинок нам би треба.

— На цементі цегла та, якби на вапняку, поб'ється.

Стах і каже:

— Цемент пропили. Мелентій, Деришкур підрядчиком був, староста. Розказував муляр один. Там, — каже, — десятої частки цементу нема. Я ліпив ту церкву, я і розкидаю вам її, за тиждень не буде. Цемент пропили, а на ванні зложено. Привезуть вагон цементу, десять бочок на церкву, а то купці візьмуть. Я ще цеглу носив, заливку готовив, вапну місив, то я бачив, що то за місиво. Там тільки фундамент міцний.

— Мелентій з Деришкурами паморочать люд.

— Як воля маси, — кажу, — церкви не буде. І може не довго доведеться ждати того. Треба попрацювати нашим політосвітникам. Єдиної думки нема ще поміж людьми. Він хоч і забув, коли в церкві був, спитайте його — хай, каже, стоїть, хіба вона сонце затуля? Ще не витруєно цілком з його душі молитовного остраху, ще не проясніла цілком голова йому, воля... На коровні нам потрібно дати цегли днями, бо інакше жнива наспіють, сядемо ми.

Вирядили знов мене, по цеглу. До райпаркому подався я.

— Що ж, — каже секретар мені, — ти не один.

— Половинки хіба можна дати, — зав цегельні каже. А там видно буде.

Треба, думаю, брать хоч половинки. На щербень, фундамент піде.

Стали возить ми бити цеглу.

Заспівали наші майстри — цегла є! Вісім мулярів і десять теслярів, членів артілі, працює щодня. Заклали вже фундамент. Теслярі ясла, стійла готують, крокви. Вапну, то купці давав. За цемент і не балакай. В глитаїв ями познаходили з вапною, сільрада дала нам.

Якби тепер будували, то вже так не билися б за цеглою. Топтані хліви не згірш цегляних, а за дерев'яні кращі. Стайні в нас побудовано, теплі, теплі. Стіна піваршина, вже не промерзне. Свилярні, телятник теж. А тоді ще не вийшли в пляновість вони. Чутка то була, та ніхто починати не хотів. Ви дивіться — силос. Стільки мороки було як дійшло до силосування. Нова справа, кожна артіль вагається: чи не піде сила на вітер? А як не вистачало кормів, чимало скоту гичка врятувала!

Так і з хлівами діло було. Кожна артіль неодмінно цегляні хліви ставить хоче. Щоб кращі ніж у поміщика будівлі були! Де тут цегли настати? На все свій час. А за топтаного хліва і не згадує. А він краще за дерев'яний. В дерев'яному пластини не щільно лягають. Промерза. Як стайні, свилярники топтали ми... Літом витоптали, стіни просохли — як дзвін! Солома з глиною. Фундамент тільки толем послали, щоб від цегли вогкість не тягла стіна. Ставимо штаги, поки стіни до верху не витопчемо.. Наполовину дешевші за цегляні. І рік стоятимуть. Не вправились, стайні до осені тягли. Вже приморозки брали. Топчуть, співають. Марта казала: „якби мені Дерешкури десять рублів на день давали — не пішла б. А так зуби хоч і переболіли, знаю — собі топчу“. Якби робили дерев'яні стайні, теслярів чимало треба. Трудоднів шістьсот пішло б. А на топтаного хліва — на половину менше. І некваліфікована робоча сила. На стіни до оціна теслярів зовсім не знаємо ми, хіба на стовпи.

Ми як набралися клопоту з тими майстрами.

Роблять коровню — мало, кажуть, по два рублі на день нам.

— Беріться від коровні.

Старший майстер, Хірійохта другий, порадився з людьми.

— Не хочуть. Якби всі гроші враз платили, а то лишень половину.

— Ви члени артілі? Статута знаєте?

— Невигідно нам. На харчі не стане.

— У вас же свій харч? Хліба, корова в кожного є.

— Одягнутись треба?

— А нам не треба? Коли ти дома ореш, сієш, хто тобі платить за те?

— Я майстер.

— Ти собі хліва ставиш?

— В артілі я.

— В наймах?

— Підемо в радгосп, там відразу всі гроші сплачують.

А тут і так ремство в артілі.

Приходить Хелемеля:

— Як майстрам, то щосуботи гроші, а тут до зими жди!

Мелехеда:

— То не робота, що в полі..

— Нам коровні, — кажу, — треба ставить?

— А орать, сіять не треба? Коли платить, так усім!

Артільні збори. Будування коровника під загрозою. Майстрі робити не ходять.

Хірійохта другий:

— Як тут робити, люди добрі? Робота самі знаєте яка. Каша пісна, борщ рідко з м'ясом. То ж будівництво, коровні не на на один рік ставимо! Якби оселедці нам хоч зо два на сніданок. Як раніш робив по хазяях, піч ставлю, комору, то мені і курка, яєшня, ще й пляшку горілки господар щодня ставить. А тут сидітиму над пісною кашею? І гроші не всі дають зразу. Піду на заробітки, хоч з грішми буду. В радгоспі, на пукроварні ліпить будемо. Гори роботи скрізь. В комуні на Куличчі харч кращий, ще й додому муки, сала виписать можна. А в нас що?

Стах і каже:

— Ми ж їмо? І ми ж робимо! Хіба легше за сіялкою бігати, ніж на одному місці сидіть?

Тирса:

— Молода артіль наша, звідки взять те все?

Марта:

— Якби було так, як Хірійохта хоче: сьогодні посіяв, завтра вродило. А чи придбав ти щонебудь для артілі? Господарство непобудоване. Голе поле. Ти збудуй, тоді воно дасть тобі хліба і до хліба!

— Добудувати конче нам коровню треба, — кажу. До вікон стіни звели, скоро хліб збирать. Всі коні в поле підуть. Корови одну зиму мерзли, ще мусять терпіти? Ти знавш, як кожна цеглина покладена, тепер хай інші роблять? А відповідальність на будівництво хто візьме на себе? Дають цеглу нам. Скільки хочете беріть, — кажуть. Другий сорт. А людей нема. Скільки майстрів у нашій артілі? Чому на коровню не йдуть.

А майстрі ті на зборах сидять, слухають. Зачала артіль соромить їх.

— Я в Садогорі кадки роблю, до п'яти рублів щодня маю, хіба мені артіль дасть те? — один каже.

— Я рами парникові в Садогорі роблю, до десяти рублів щодня заробляю, — каже другий.

— Я діжки роблю на капусту, теж для Садогора, вісім годин працюю, гроші щосуботи, ще й кусок мила на тиждень. І шість рублів щодня.

— Я на цегельні три тисячі цеглин зроблю з сім'єю на день, десять рублів маю, харч і одягу мені дають.

— Я на держмліні ремонт роблю, теж рублів п'ять щодня маю і пайка мені — мука, крупи ще й талони на крам.

Той кролятника робить в Лебедині, той на тартаку працює, на цукроварні, всім ніяк.

Хірійохта другий і каже:

— Я коня усуспільнив і реманент, хай кінь робить в артілі, а я на заробітки піду. І земля моя в артілі. А на зиму мені пайку дасте. Хоч я і не робитиму, так земля моя в артілі.

Сказав йому Стах:

— Де земля твоя, там і ти робить мусиш, а вправимось з роботою, дамо справку тобі, іди на заробітки. Усуспільнив землю, а хто буде робить? Хто буде землю ту сіять? Ти підеш на заробітки, а нам коровні ставить треба, де взять майстрів? Наймать? Де їх ти знайдеш? Яку ти надію маєш на той хліб що ми збираємо? Ти будеш там зароблять і тут хочеш, щоб тобі частка була? Ти ж на коровні цвяшка не забив! А партія що каже? Скотарство розвивати треба?

— Хто не піде з мулярів, теслярів на коровню, хліба не дамо! — артіль каже.

Другого дні вийшли на роботу майстрі всі. Скоро звели мури. Теслярі рами роблять.

Треба дах ладнать, стропила, лати, а тут ні цвяшки ні деревини.

За дерево я був спокійний. В Бурякспілці сказано мені: доки зведети стіни — пришлемо цвяхи і матеріял. Аж тільки й ми бачили техніка того. Сім шкіл будували в районі, тридцять містків, то і райтехніка не вловиш. Перечепив на дорозі якоесь — розірви мене, — каже, — в куряві щез. Подався я до Бурякспілки.

— Шукайте на місці, — кажуть.

— Чому ж ви раніш не попередили мене? Я ж понадіявся на вас, а то б я знав, що робить мені. Не сидів би, не чекав. Цими днями верх робить треба, а в мене цурки нема!

В них переорганізація, дехто в Бупрі сидить..

Вертаюсь назад, теслярі ждуть на мене!

— Нас зірвали з діла, з тут роботи нема?

— Постривайте, — кажу. Цими днями буде. А сам не знаю, де візьму. Натє вам, тешіть оцю окладину.

Знаю, що в комгоспі єсть цвяхи для шкіл.

— І ти прийшов? — зустрів мене зав.

— Коровні під загрозою.

— Майстрі ж є в тебе?

— Матеріялу нема.

А тут ще понаходили люди з колгоспів. Коровні, стайні, свинарники скрізь будувати зачали. Бракує матеріялу. Зерноско-вища ставить треба. Там млина будують. На дитячі ясла меблі

роблять — гвіздків нема. Вози обшивать треба, на буряки вози лагодить... Одна відповідь усім — нема гвіздків, на школи, містки треба. Шукайте на місці. Затуркали голову...

А ще ж, думаю, я не балакав! Жду поки ті покінчать.

— А ти чого сидиш?

— На цвяхи жду.

— Ти чув?

Три години просидів я, три скриньки цвяхів дав мені комгосп.

Добули цвяхів ми, а тесать нічого.

Хірійохта другий сокирою об землю кинув:

— Не буде завтра матеріалу, всі майстрі розбіжаться! Скрізь роботи не обберешся, майстрів рвуть, а тут час гаяти будемо!

Подався я до куща:

— З такими труднощами стіни звели, коровника ген якого спорудили, добудувати верха нічим.

Розвів руками голова. — Влітку не можна дерева різать. Ліси в нас на будівництво є, за зиму не встигли матеріалу наготовити. Кущ повесні тридцятого року лише створився. А тут усі артілі будуватись зачали. Влітку ж дерева не ріжуть. Живе дерево. Вогке, соковите. Мокріть буде, гнить. Для кроков тяжке.

— Що ж робитимемо?

— Зажди кілька днів, погодимо з Райвиком.

— В Райвику на свої потреби матеріалу бракує. Кажуть — про що кущ думав?

Голова за голову взявся: ой, не кажи ти мені! Не одна артіль у мене.

Добре, думаю. Завтра як не добуду матеріалу, майстрів не буде.

А в лісництві я бачив дрючки лежать. Зав. лісництвом член нашої артілі. Пішов я до його. Він знав нашу скруту.

— Не можемо, — каже, — тобі цих дрючків дати, на свої потреби залишили. Тобі в кредит?

— Ти хочеш, щоб ми коровні не добудували?

— Матеріал легкий, обносить треба нам посадки, лозу, сосну до тисячі га обгородить, всі піски засадили, скотина забива.

— А коровня? Ти ж розумієш...

— Виписать не можна, а поганяйте просто наберіть.

То ми й взяли сто штук лат і на стропила.

Мало то нам.

На кілька днів буде роботи, а там знов гуляй.

Хірійохта другий:

— Я не казав? А ще хотів відрядно коровника давати нам? Добре, що не взяли! День робиш, а два байдики б'єш.

— Тепер стане роботи, — кажу. Безперебійно працюватимем. Майстрі не вірять.

На складі комгоспу було дерево, обанопи, дошки, кругляки на стропила. Двір нам довіряли. То ми і брали матеріал відтіля.

Бо інакше майстрі повинні гулять. А тут жнива на порозі, сіяти, орати, буряки копати, городину збирати, коли ми встигнемо добудувати коровню ту?

Тоді іду до голови Райвику.

— Дайте нам трохи матеріялу зі свого складу.

Голова з подивом глянув на мене:

— На містки треба.

— У нас, — кажу, — вже з того матеріялу і стропила поставили і латами обшили. Коровні на весь район будуть!

— Не може бути? Давайте коня!

Білий верх коровника, нові лати на сонці аж блищать, око милують.

Хмуре око голови затягло подивом.

— Прийдеш завтра, — каже мені, — складемо акта про передачу матеріялу артїлі. Тоді зайдеш до контрольної комісії. Нам містки лагодить треба. Плановість якась мусить бути?

А докінчити коровника нема чим. Небагато крить ще треба. Матеріялу знов не стало. Цвяхів теж нема.

Іду я знов до комгоспу — по гвіздки. Вже дерево, думаю, якось самі добудемо, аби гвіздки нам.

Голова райвику дав записку на дріт.

— Нащо? — питає.

— Для потреб артїлі.

Я знав, що в Сумах роблять цвяхи. То мені з дроту зробили три пуди цвяхів. Приніс я до завкомгоспу — ось твій дріт!

То він аж підскочив.

— Дайте мені ще дроту, — кажу, — для артїлі зроблять цвяхів, бо ми маємо угоду з окрінжем.

Доведеться, думаю, свинарника ставить, телятника, молочно, пташарню, повітку для машин, цвяхів де візьму?

Ми як робили... Шруби потрібні, завіси для станків. Де взяти? Кожна артіль розгорнула будівництво своє. На все не настатиш. То ми як у давнину — пази поробили, дошки стелимо — одним цвяхом прибиваємо, а тоді і задавимо. Вік стоятиме!

Приходить Стах якось — на тобі дротину, собака бігав, на цвяхах буде.

Скликаємо збори —

— Машин ніде дівать, хай під дощем мокнуть, іржавіють, пропадають? То ж машина! Сівалки, трієри, жниварки, молотарки. Хліб нам робить. Коровню добудувати треба. Матеріялу бракує, а в членів артїлі колоди по дворах гниють. Осокорі ген які пишні, дуби ростуть по садибах...

Стах каже:

— Забирайте хліва мого, все'дно порожній стоїть.

Марта:

— На нове хазайство не збиваться нам.

Тирса:

— Рубайте осокорі в мене, дуби славні на слупи підуть.

Хірійохта:

— То це вже зовсім не будуї нічого в себе? Єсть яка деревина на хліва, комору, тепер артілі віддать?

Хірійохтиха:

— Скоро і хати наші порозтягують!..

Хелемеля:

— Начепить торбу прийдеться!

Бурда:

— Я хлів ставить думаю, не можу ні поліна дати!

Мелехеда:

— Я гадав мені ще артіль матеріялу на льох дасть!

Хелемеля:

— Мені на комору!

Хірійохтиха:

— Сьогодні усуспільнив коня, завтра корову, а післязавтра все хазяйство неси в артіль?

Мажара:

— Це ж наша користь, як побудуємось, на твій пай капітал наростає...

Хірійохта:

— У мене і так двісті паю, мені сто треба!

Стах:

— Хірійохта не думає артіль зміцняти, аби свій двір багатів!

Хірійохтиха:

— Тобі не жаль свого, в тебе чорт має, ти рот роззявив на наше!

Тирса:

— Дошок у мене трохи єсть, беріть.

Хірійохтиха:

— За матерію, за чоботи і ми б дали.

Марта:

— Хірійохтам аби з артілі здерти, як з бідняка дерли колись!

Тирса:

— Починаємо артіль будувати, своє гниє, без діла стоїть, а ти артіль розтягти хочеш?

Хірійохтиха:

— А чого ти рота дереш? Ще хазяїн! Не дивно вже голякові...

Як не перечили агенти Деришкурів, як не збивали нарід, збори порішили усуспільнити будівельний матеріял. Незначна купка на чолі з Хірійохтою проти була.

Чимало звезли дерева...

Аж тут сілрада спродувала Деришкурів — не хотіли хлібозагетівель виконувати. Кинулись ми — терніту комори повні!

Дошки вершкові дев'ятиаршинка — на вікна, двері стало нам, як робили свинарника. Підлогу стелили... Безименка на корита, легкі двері, наличники, стійло пішла. Обаполи, кругляки, на підвалини, на торцові стіни і на рублені — дерево було. Бруски, пластини...

— А ми шукаємо дерева! — Стах каже.

Покрівлю думали солом'яну на коровні робить, латами тесаними обшивали. Аж тут на глитайських дворах шальовки повно. То ми тернитом крили коровні наші. Бляхи, терниту вистачило артілі на стайні ще й свинарника.

ДОЯРКА

— Від мене молока Іскра не сховає. Тягнеш — нема. Відійшов — знов вим'я повне. А Любці байдуже — аби на руки не тяжко, аби день писався. Чому в мене ні разу Іскра відра не вибила?

— Ладька знає якесь зілля! — Любка каже.

Зійшлися доярки:

— Хто Іскру доїтиму?

Любка запорошчала:

— Не полізу я під неї, щоб прибила?

А путать теж боїться.

То я як візьму за дійки, головою обіпруся — віддасть усе молоко! Бо ж знає — дійки все'дно не пущу!

Нізавіщо Любці молока не дасть.

Я раз бачила, як Любка її ногою під живіт ударила. Тоді скаржитися:

До неї приступити не можна.

А чому ж я можу?

Іскра, як ідеш до неї — реве, одне мукає як доїш, усе молоко віддасть. Ласкаво треба обійтися біля неї.

Кажу Любці — корова теж чує з яким духом хто сідає під неї. Думаєш вона дурна?

Дою Іскру, дивлюсь, поскипалось молоко. Якби ще перегоріло на сироватку — не доїлася б.

Любка ходила біля неї. Мало корову не занепастила. Хіба їй шкода? З якого двору в артіль пішла!

— Хто знає від чого це молоко поскипалося!

— Не видювала ти її як слід, молоко залишалося.

— А як вона не дає? Б'ється!

То правління й ухвалило, щоб Іскру я доїла.

За такими доярками, думаю, як Любка, корови зовсім захлянуть.

Хіба Любці близько до серця лежить господарство артільне? За скотину дбає вона? Аби день до вечора. Аби своє відбула, день записали.

— Дій, щоб молоко ішло стовпом! — кажу Любці.

Як дою, то враз побачу хто аби руками водить.

Любка вицірілася:

— Ти що мене вчиш? Ти що мене дратуєш? Чи ти коли-небудь свою корову доїла? Чи ти придбала що? На чужі люди змалку пішла! Що ти тямив? Чи я в свого батька корови не доїла? Не була за потурмака по хазяях як ти! А тепер ще вчиш мене? А тепер ти розумніша за мене? Слухати треба тебе?

Я в тебе корови дою, пригадую, а ти одне косу чешеш, за-квітчалася, повіялася на вулицю між парубки. Корсетка на тобі оксамитова, вишивана сорочка, оборка кубова. Тобі і гулять можна було.

А я задрипана в хліві твому стою... На твому полі вяжу, чужим хлібом руки колю...

Поденні не виводились в тебе, нащо тобі наймити? Тоді ви-йшла за молодого Деришкура, на відділі тепер. Може б не відділяв батько, так хазяйства частину треба заховати було. Тепер свій двір, молоде хазяйство. А який дух у тебе?

Жаль мене взяв, торік доїлася Іскра, як я доїла, по пуду молока давала щодня. Приїхала з курсів я, не пізнаю Іскри! Отелася і зовсім не доїться! Правду мені писали: приїдеш, своїх корів не пізнаєш.

— Чому по лікаря не слали? — Хірійохту питаю, він двором відав.

— Не забивай мені баки дурницями! Задурять, хоч який розумний будеш, задурять. Коли діло було, а вона тепер нагадує...

Дивлюсь, корови, що потелилися місяців шість, уже не до-яється.

А вона близько б до нового теляти доїлася. А то за чо-тири місяці не витягнеш нічого.

Теля від Іскри було, таке славне!

Молока щодня добавлять по воеьмушці теляті треба. А Любка дивиться, що молоко залишається — хай вип'є. Теля мало не загинуло.

Перегону треба свіжого мішати з молоком, а Любка дала ве-чірнього — осілося, збилося, в сир, теля захоріло.

Від Іскри теля було. Води перепило. Любка напувала. Дивлюсь, немов учаділо телятко. Кров напала. Побачила я, почала розтирати, врятувала. А то б зачахло.

Вуха відрізати треба, — Любка каже, — кров пустить.

— Це тільки в селян роблять так, — кажу, — бо не тямлять, що з жадної тварини не можна кров пускати.

Аж дивлюсь — знов веселе теля моє.

То Любка зачала пашекувати на людях: побула та Лалька на курсах, уже така вчена зробилася! І не приступи до неї!

Смійся, думаю собі, я рада, що знаю, як біля корів ходити треба, стерегтиму, щоб хто шкоди не заподіяв.

Коли відразу відлучиш теля, щоб корова його не бачила, краще для корови, не стягне її.

В Хірійохтихи корова теля найшла, вона його не відлучала. А тоді прибігає до артілі, журиться...

Пішла я: поширення вим'я в корови.

Переїло теля — на завтра не п'є. А корова не дає молока без його. Молоко і перегоріло.

А ще хваста:

— Звіку хазяї ми! Не позичали ні в кого, нікому не кланялись. Не то що Марта, дня не проживе без позиченого. Абож Мар'яна.

А мене то за людину не мали: наймичка, мовляв, потурмак!

Відкрив очі мені Бурмак. В артілі тепер я. Вже й ти приходиш до мене за порадою.

Не злічу скільки разів на село бігала я: зарятуй теля, корову, ти ж таки в Харкові вчилася.

На селі, коли встав, тоді нагодував теля. А в нас удосвіта сіна дав, через півгодини напоїв, зразу ж концентровані корми, опівдні знов сіна. Потім дерти вівсяної, а хоч вівса. Ввечорі знов сіна, напуваємо. Дерть і через годину на ніч кладеш сіна. Телята наші і вибрикують. Вранці вишкрябеш його...

В нас було двоє телят з села, хворі, занехаяні, здохли б. Хазяї усуспільнити захотіли. Бурмак питає: Ладька, візьмеш? Які славні тепер телята стали!

День б'єшся коло них і ніч не досипаєш.

Корова якщо найде теля, не доглянеш, молока не дасть.

На курсах була я, корови потелилися, хворіли...

Искра як телілася — побачила теля, оближала, не могли видіть без теляти. Мені прийшлося днів п'ять доіть, Любку не підпустить.

Хірійохтиха усуспільнила корову, а корова та бере Любку на роги, а я ратиці підрізаю їй, — чоловікова то робота, — корова не зв'язана стоїть. Вона і Хірійохтиху била. То Хірійохтиха все дивується: як ти її непутану доїш?

Я бить корови не даю. Щоб мені без крику з коровою обійшлася! В мене охота до скотини до рогатої... Я дівчинкою пішла по скотині, по наймах.

Зайду в коровника — скотина зареве. Пройду вздовж — начина вставать корова за коровою.

Приморозки вже брали, саме покопали буряки, а ми телятника топчемо, в холодній воді, глині бовтаємось, співаємо, сміємось. Наше артільне господарство будуюмо! Тоді до стін як поприлипали, жадної щілини не стало! Марта ще й каже: якби Дерішкур десять рублів давав — іди, потопчися, — очі глиною заляпала б!

Вечір зайде, мов ніде не наморився, ніде не був, нічого не робив.

Три дні топтали стіни. Працювали хіба ж так!

Нам сили не жалко, здоров'я свого на артиль. Колись на Дерішкуркових ланах розвівали літа свої, то ж тепер на себе не поробимо? А ти мені корів калічитимеш?

Ось у комуні „Новий Світ“ як стали від літра платити — вдвоє більше стали корови молока давати!

Не можемо ми від літрів доїть, — Любка каже, — якби жом, барда, кормовий бурак, морква. А то трава, корму обмаль, які літри, де в неї та сила візьметься?

Позатагались корови...

Соковитих кормів не стало в нас.

Коли б від літра корів доїли — догляд кращий за коровами був би. В чистоті, охайности корова була б. Поїли б вчасно, годували.

Силосу трохи єсть, січку патокою приправляють, висівками присипають. Чому не можна від літра?

Ось була корова з осени слабенька, Хуторянка, тепер ожила.

Одарка теж кволенька була, тепер з телям, доїться. Теля на ноги, правда, кволе, кахика. Тяжко родять щось цієї зими. Корму не настачиш, коровні холодні, не на молоко, а на тепло корма йдуть. Перемерзне, схудне, молока обмаль дає. Соломи під ноги чимало йде.

Доїть від літра треба нам. Щоб кожна гляділа свої корови. А не так, що — сьогодні одна Іскру доїть, завтра друга. Як знатиму, хто корову понівечив? Нестача кормів тому в нас, що торік облікувати не зуміли. Копиці сіна замekli. Зберегти не зуміли. Літо дощове, а поденно робили. Якби він від копиці чи від гектара косив, то може і сіно не погнило б.

А Любці зовсім не місце в артилі...

ВАДИМ СОБКО
ПОГЛЯД ВПЕРЕД

Товаришу,
там

десь

Европа

погрози

ронить..

Ні на один день

не забувай

оборону

I

У залі готелю
чотири фотелі.

У кожному з них
по нації.

Зібрались міністри
у білім готелі

робити землі
операцію.

Тиша в готелі
важка
як оливо,
кожен згук завмер.
Засіло гвіздком
в міністерських головах
С. С. Р.
Тиша така
стоїть
перед боем,
перед люттю
шалених атак.

Нарешті
один
хитнув головою.

— Ну що ж
Війна?
Хай так.

А коли вони
сідали в авто,
наливались крамом
очі вітрин,
та краму того
не купує ніхто,
у крамницях
гуляють вітри.
А асфальтом
тинялась юрба.

Очі
хижі
як очі гієн.

І міністр спитав
— Хіба
війна

не найкраща
з гігієн?

* * *

Росло.
Росло
як хвиля у повінь.

— Війни
не хочемо,
але готові.

Нам
не можна
ступати назад.

Хто інакше
сказав?

Хвиля росла
і росла.
Слово ввзяла юнь:
— Слався
найбільша із слав:
Віддати життя
в бою.
Але запальні слова
спокійно
ЦК перетяв:
— Згодиться ще
голова.
Буде потрібне
життя.
Краще
гартуй тіло.
Треба
зробити так,
щоб
залишитися цілим,
відбивши
силу атак.
І кожен готовий
був до
війни.
Знали:
— Буде колись.
І от
підійшов
до заводів і нив
багнетів
колючий блиск.
Збирала
сили усі
Партія
й КіМ.
— Силу туди неси.—
І йшли на кордон
полки.

Блимнуло світло
і згасло.
У небо
ракета - гасло,
Літаки!
Атака!
Га - а - з - и.
Г - а - ази.

І тихо стало відразу.
Сховалося місто.

Лише де-не-де,
вулицею вартувий
патруль іде.

Вимерло місто,
де-не-де
пізній подорожній
іде.

І патруль
на бігу протяга
кожному
подорожньому
протигаз.

І один
протигаз
Хотів вдягти:
маска
не лізе
на голову.

Не вміє він
протигаз натягти.
Голова від жаху,—
як оливо.

І разом
з поривом
холодного вітру
у груди терпке
отруйне
повітря.

А коли
пройшов останній патруль,
і ракета — відбій
у ніч простяглась,
на площі лежав
єдиний труп
людини,
що не вміла
вдягти протигаз.

III

Полягали ми
за яругою.
Зверху дощ —
наче з неба кров.
Простяглася
невидима смуга —
фронт.
Може це...

Може тільки
сниться.
Але привид снів
зника.

Міцно тримає
рушницю
рука.

Там, за бором,
бій буде
скоро.

Буде
великий удар...
Ми лежимо.
Очі-списи
встромлено
в тьму.

Де-не-де
з'являється неба синь,
розходиться хмарна муть.
Рвучи туману
прозору фіранку
лізуть на нас
танки.

До землі.
До землі.
В землю вrostи.
За танками йтимуть
піхоти хвости.
Й вони, розриваючи
млисту муть,

йдуть.
Дурні!
Куди?
За що?
За кого?

Стуманено їм розум.
Проклята віра
у вітчизну
і в бога

жене їх
у млисту просинь.

Ми лежимо.
Ще мент...

І дзвінко ляскає
кулемет.

І розгорнувся
вогняний рушник

по лінії пострілів
рушниць.
І коли прибрів
отрувний ранок,
посічені
лежали полки.
Навіть сонце
з-за хмарних фіранок
прокльони
слало
палкі.

IV

Лежить
розхристане місто.
У місті
люду багато,
і кожен хоче
їсти
і не хоче
вмирати.
А коли піднялася
віхола,
приворожені
дзвоном крон,
заставляли,
щоб люди їхали
на
фронт.
Бігли туди
ешельони,
по вагонах
люд душився,
і розривались прокльони,
відриваючись
шматками душі.
А на великих станціях,
дратуючи
жиром пик,
читали нотації
ріжні попи.
— Ви мусите
знищити
червоного гада.
Буде країна
весела й багата.
Во ім'я отця
і святого духа!

На кожній
станції
лящало
у вухах

* * *

Поїзд колесами
час кришив.
У вагоні
млось і задуха.
З темряви хтось:
— товариші!
— К чортам
отця
і святого духа.

Думаєте,
після війни
будемо
ми
багатими?
— Брехня!
Тілами своїми
загатимо
простори
наших нив.

І так
у кожному вагоні
розросталася
червона тривога
і тремтіла
в агонії
віра
в вітчизну
і в бога.

V

Фронт лежить
кривавою смугою.
Скоро
час
холодам.

Терпкою
пекучою мукою
наливаються
груди солдат.
У країні
пусто і голо.
Виссала все проклята,
і вмирили
з голоду

біля грудей
 немовлята.
Бо у матері
 нема молока.
Від голоду
 зникло.
Пройшов заводами
 льокавт,
показавши
 холодні ікла.
І кожен лист
 серця ятрив:
про смерть немовлят,
 про смерть
 матерів.
У солдат
 стискалися руки
і думки
як чорні круки.

VI

Ти пішов
 з заводу недавно
захищати
 країну рад.
Нами тобі
 багато надавано
обіцянок
 і порад.
Коли ви пішли,
 було боязно.
Здавалося:
 буде прорив.
Побачитися хочеться
 з тобою знов,
щоб про це все
 поговорить.
Ти не бійся,
 у нас
 не прорив.
Кажуть колгоспи
 — Давай.
І лізут щодня
 трактори
З доручення бригади —
 Іван.

А на розі,
 там, де стоїть
 банк,
 кожного дня
 збиралась юрба.
 І чути вигук
 грізний:
 — Роботи
 і їсти.
 Гукали
 — Лиш голод
 здобули цим.
 Годі
 в патріотів
 гратися.
 Квітчайтеся
 вулиці
 Квітами демонстрацій.
 Щоб хитнулася
 міць
 Вандомської кольони,
 щоб зарів
 Трафальгар сквер.
 Ідіть
 голодні
 батальйони
 На
 смерть.
 Не проти
 червоного брата.
 Голови
 за когось
 класти.
 Владу
 йдемо
 брати,
 із рук
 у жирних,
 ікластих.
 Вітчизна?
 Христос? —
 Плюнь!
 Перед доляром
 під кадить.
 Клади
 в останнім бою

голови
на барикаду.
І вийшли
голодні,
хижі
здобувати
на життя право.
— Владу!..
роботи!..
і їжі!.. —
На прапорі,
на діравім.

VIII

У прекрасному залі
чудовий концерт
Виступає...
— Ах..
— Чарівний офіцер.
Знають усі у кімнаті
— Розстріляв
п'ятдесят
падлюк
солдатів.

А за геройство це.
— Ах!
Ура! Офіцер!
Вітають його
знов.
Чути дзенькіт
крон,
І ллється в бокали
вино,
Як гаряча
солдатська кров.
І далі пливе
чудовий концерт...

Вбігає
блідий,
як стіна,
офіцер.

— Бунт
на фронті.
Повстання.
Тікати!

І наче у відповідь
перші
гарматні розкати.

1931

ДЕВІЗА: НАСТИРЛИВІСТЬ І ПРАЦЯ ПЕРША УДАРНИЦЯ

Оповідання¹

Макбет: Невже ж це ви сильніш всіх почуттів
вважаєте терпіння, що все так зносите?

Shakespeare

I

Питання одзвучало просто. Його сповнювала щира безпосередність. Можливо, тому воно глибоко, як свердло, ввійшло до свідомости робітниць і обгорнуло їх тишею.

Мовчанка, проте, була недовгою. Лена сприйняла її, як спільне вагання... Вона подивилась на кругле, живе обличчя Гаврилової, з приємністю спостерігаючи її спокійну маніру чекати на відповідь... Зараз же витончена, манірна Поля Маслова почала говорити.

— З якої це радости я б перейшла? — ущипливо запитусь вона, і її довгий, тонкий ніс морщиться.

Кремезна, як пень, Лагодова потакливо мотає великою головою.

— Звичайно, собак на себе не повішаємо! — виникає її рішучий бас. — Лізти на чотири вартати... Що ми — гірші за людей?

Лена чекала замішання Гаврилової, але помилилась: ясным роздумом жило її обличчя.

— Що ж я не кажу, що обов'язково повинні. Це — як бажаєте... — Гаврилова щось пригадала і з ласковою посмішкою повернулавсь до Лени: — Ну, а ти? Як — ти?...

Лена заморилась од задоволення. Раптом, болісна незручність спаралізувала її. Вона хотіла погодитись, але недовірливі очі Лагодової, що, здавалось, хмуро передбачали відповідь дівчини, — очі збентежили її. Вона зблідла, губи їй ворухнулись ледве...

— Я... не знаю, — невизначно прошепотіла.

— Я подивлюся! — обіцяючи, жалісно сказала вона, подивившись в обличчя Гаврилової.

— Ну-ну, дивись, — якось недбало кинула Гаврилова і пройшла до дванадцятої залі.

¹ З матеріалів, що надійшли на літературний конкурс НКО УСРР.

Лена, холодючи, внутрішньо вся потягнулась за нею, але, зробивши зусилля, чомусь повернулась до варстатів. Жаль вмент прийняв дівчину і був таким гострим, що вона, вже вирішивши, ще довго переживала його. І тільки вийшовши з фабкому, де вона заявила, що переходить на чотири, Лена зідхнула вільніш....

II

... З порога легко і плавно розгортається велика просторінь, повна сухого жару, згуслого шуму і тремтячих світлових хвиль. Гаряче світло раптово вривається до широко розкритих, незахищених зіниць, а шум щільно оповіває її свідомість і рівно тримається в вухах.

Але ось видовище зникає: рятуючись од сили відчужань, вона заплющує очі.

Через момент, вона знову цікаво дивиться. Зіниці їй уже гострі, а з-під світлих вій видніє вузька смужка сірих уважних очей.

Дівчина бачить тремтячу просторінь. Довгі площі стін огорожують її. Крізь симетричні квадрати вікон широкими просіками вдирається невтримний, безбережний білий світ. Призвичаючись, вона вже сприймає всю багатовіконну залу із заплетеною рурками стелею. Безліччю блискучих ниток звисає струмуюча з них вода, але, не долетівши до підлоги, випаровується: її вбирає спека. Вздовж стін витягнуто ряди варстатів. Лена бачить безліч цівок, нерухомих в скаженому обертанні, й дівчина здогадується, що кожна вилучає свій відмінний, особливий звук. Його нечутно, в залі існує чийсь багатий, рівний голос. Між цівками розтягнуто нитяні, прозоросірі, плоскості. Вони струмують, тремтяче миготять серед назального руху, око ледве відзначає їх ковзний біг, — невловимий і скорше вгаданий. Вся зала сповнена химерних брижів. Їх народжують найдрібніші хитання ниток і це їхня блискавична течія так розпікає повітря, що вода випаровується, не торкнувшись підлоги... Лені здається, що звідусюди на неї йдуть крихітні хвилі найпрозоріших вод...

Стійкий, рівний гул і такий самий жар сповнюють її тіло величним повієм якогось конденсованого напруження. Дівчина всміхається, вона розуміє шлях явищ, створених тут: звук, ледве виникаючи, миттю зливається в гримливий масив, окремі людські зусилля пресуються у велетенський ефект, тут праця машин і людей нерозривно злutowана, вона ллється єдиним потоком, ллється невтомно і широко, звільняючи вдовolenня.

Лені приємно, всередині в неї все сміється, вона самозабутньо тягнеться до цих людей — і раптом чує неясні сплески дощу. Вона ще бачить прядильну залу, але замість гудіння веретен вогко шумить дощ. Дівчина хоче здивуватись... Іще якийсь хиткий момент — і вона розриває очі.

... Вона розплющує свої сірі очі.

У вікно світить новонароджений ранок. Лена здивовано думає про свій сон. Потім стріпує стриженою головою і починає вдягатись. Її легке, пишне волосся лягає сплутано назад. Дівчина задумано проводить долонею по лобі. Коротким рухом гнучкої руки вона розчиняє віконницю, і до кімнати свіжо, полегшено вриваються звуки дощу.

Він шумить рівно і м'яко. Дружно вдаряють краплі об залізо даху, але вдалені, крізь розірвані хмари, вільотно і чисто сяє небо. Лена перехиляється через підвіконня, водяний пил торкається її теплового обличчя, вона бачить миготіння водозбіжної цівки й матову, холодноясну луску калюж.

Пружно, поступово налягає вітер, гнучко хиляться важкі од листя віти, соковиті й ліниві. Сіре тіло вітру струмує поміж дерев, їм шум росте, перекриває звуки дощу, потім згасає повільно, як простиглий вугіль...

Лені хочеться сміятись. Їй привільно, бадьоро і весело. Вона відчуває заховану життєву ясність, затаєну міць всесвіту... Все довкола тремтить і сміється, — ясно і лукаво. Отака ж ясність сповнює її тіло, воно дрижить від здорового бажання розгорнутись рухом, помчатись у найлегшу далечінь...

Лена сідає на широке підвіконня і машинально тягне край синьої з білими горошинами сатинової сукні на круглі коліна. За вікном вона чує невизначну промову міського життя. Промова звучить здалека, вона долинає ледве-ледве...

„Непереможне місто. Любий велетню мій! Ти диhaєш і живеш. Тисячі воль, тисячі творчих воль сповнюють тебе. Десятки тисяч крицевих воль, спрямованих до однієї мети“...

Розраховане і строге творення... Воно допоможе зробити кращим життя.

В її думках це поняття з'єдналось із прискореним рухом до чогось осяяного... Не підкорятись, а творити, змінювати цей невлаштований, але слухняний трудовому волінню, розкішний всесвіт! Це бажання тримало Лену в стані внутрішнього напруження...

Але, дивна річ, сама думка про подолання, про боротьбу сповнювала її неясної уяви про свої якісь достатні, могутні, бойові сили, сповнювала її пекучою, широкою радості й виливалась у бажання якомога краще здійснити свої почуття... Цю можливість вона бачила в роботі...

Тому, Лена весело вимовила слово „змагання“. Воно таїло якісь можливості, співзвучні її внутрішньому ритмові. Тут були: незадоволення й нездійснені, погано усвідомлені поривання і далека мрія.

Раптом, Лена почула, що почервоніла. Вона згадала про вчорашнє:

„Злякалась“... — шепочуть її ще майже дитячі губи.

Але зараз же обличчя їй зробилось задумливо-спокійним. Вона легко зістрибнула з підвіконня й, захопивши рушника побігла вмиватись.

IV

... руки. Лена побачила їх перш за все.

Пухкі й надзвичайно білі, вони ліниво ворушилися на випутий поверхні кофти і матово виблискували, ніби зроблені з первосортного тіста.

Лена вклонилась гості, повісила рушника й зупинилась біля вікна. По кімнаті ходила, погримуючи посудом, її мати.

Сонце прорвало хмарний цеп і безліччю променів било по місту. Місто сохло і димилось під ударами. Його вулиці були повні сивої талої мли.

— ... Олександра Тимофіївна, мила ви моя сусідінько, — то-рохтіла гостя, — з вами душею спочинеш... До чого народ жадний тепер... Всього то їм мало, всього то їм не вистачає. Кожен — за себе, а що комусь гірко — інтересу нікому немає.

Олександра Тимофіївна незрозуміло мовчала.

— Ну, піду я, любя, піду за обід братись, мій задержки не любить. А за риночку спасибі. Вечерком в акураті принесу.

Двері пропустили гостю і гучно лягли на місце. В кімнаті виростала тиша...

Крізь вікно прозорим потоком вливалось світло, падало на свіже обличчя Лени, на чисту підлогу, на біле підвіконня і, відбите його блискучою поверхнею, як золотаві крила, простяглось від підлоги до стелі.

Достаток світла відтіняв почуття незручності дівчини: підкреслено-мовчазний холод почувала вона за спиною...

— Їсти іди.

Лена слухняно попрямувала до столу.

Підвівши голову, вона побачила худорляве, невдоволене, темне обличчя матері: великі, холодні очі її пильно, не кліпаючи, подивились на дочку.

Весь час обидві мовчали.

І лише коли дівчина надягла чорну жакетку, — погордлива стриманість матері порвалась...

— Ти краще кинь...

— Що?

— Перестань! Подумавш, удар-ниця! — мати підвищила голос, вона звільнялась од болісного роздратування. — Чула, як Манухина за жадність розливалась? Розумна яка... Директоршею бути захотіла?

Лена спалахнула. В прохололих очах її з'явився гнів.

— Якою директоршею?

— Не строй із себе маленьку! Хіба мені не обідно дивитись на рідну дочку, як вона сльозами дорогу собі стеле?

— Дорогу?! — переляк і миттєве нерозуміння відбило обличчя Лени.

— Ти — що, з дівчинкою говориш? Чи я не розумію, коли один на чотири варстати йде, — чим це другому пахне? Сама тридцять год робила, без хліба сиділа!

— Мамо! — сказала Лена. Обличчя їй палало жалістю...

— Що там „мамо“? Нічого „мамать“! А діло це мені кинь!

— Мамо, зовсім я не тому... Ви не знаєте, а говорите... — відказала дівчина стиха.

— Ясно: і не знаю, і не понімаю! Де ж такі: стара, дурна стала понімать! От ти мене на старість і навчиш!

— Мамо! — почала Лена, ховаючи в собі сумне поривання...

— І слухати нічого не хочу!

Дівчина повернулася і мовчки вибігла з кімнати.

V

... — І для кого старається, проти нас іде!

— Поговорити з нею нада. Молоде, от і не розуміє.

— Поговориш з такою, якраз...

Але ось розмови впали: надходила Лена. Вона йшла швидко й легко, схвильоване, рішуче повівання виходило з неї, очі їй стримано дивились. По раптовому мовчанню ткачих вона зрозуміла, що балакали за неї.

Ось витончена Поля Маслова манірно впирається в бік, чванливі губи їй стягнуто іронічною, зневажливою посмішкою. Варка Аршинова, пишна вдова, дурнуватو й розгублено дивиться на Лену. Марія Клименкова, в'юнка, худорлява, душа гуртка, облудно спустила очі. І тільки Лагодова, криклива і присадкувата, кричить назустріч:

— Високо несеш себе, Лено...

Дівчина зупиняється.

— Нагороди шукаєш! — говорить Клименкова, але басовита Лагодова перебиває:

— До ударниць записалась, ось, мовляв, я, — показати хочеш!

Нетерпляче ламались брови дівчини, але вона мовчала.

— До підмайстрів лізеш?

Ніби буря пронеслась у середині дівчини, вона зблідла і почала важко дихати. Гостре бажання спростувати, розкидати нестерпне обвинувачення оповило її. Вона стрималась. Надто вже смішними здались би їй переживання. До того ж, Лена не змогла б висловити їх.

Докори сипались невтримно. Лена розгублено оглядалась, як загнаний, оточений ворогами звір.

— Тра-та-та-та! Розкричались, як сороки! — сказала, підступаючи, білява кругла дівчина. Дзвінкий, сильний голос належав їй.

— Молода ти з нами так розмовляти! — накинута на Семенову Лагодова.

— Не кричить — лякана! — весело одказувала Семенова. — Чого напали на дівчину, поїдом їсте!

— Заступниця знайшлась! — кричала пишна Аршинова.
— Ось якої ти заспівала? — наступала Лагодова.
— Стидно, ткачихи, — виник рівний голос Тетяни Володимирової. — Хто тут про скорочення? Тут людей нехватка, а ви паніку розводите.

— Вчителька знайшлась!

— Дайте жінчині сказати!

— Як кому важко за зайвим станком придивитись, своїй власті допомогти, — то діло його, а Лени ми ображати не дамо, нічого її, як іржа залізо...

З дивним почуттям розчарування і болю слухала цю несподівано перемішувану суперечку Лена. Ніби на її очах щось дуже ніжне і чисте було кинуте в грязь. Вона розсіяно сприймала схвильовані обличчя жінчин і почувала, як всередині їй щось холодно падало вниз. Ніби вона з великої височені, здригаючись, мчить навальню до землі, й у неї нема змоги врятуватись, усе погинуло...

А спірка розгоралась, як вогнище, завалене хмизом. Вона горіла йще димно, чадно й тріскотливо, але крізь бушування робітниць проступало захоплення і народжувана пристрасть.

Ось тремтнули шибки. Гутий звук гудея пролявся важко в повітря. Лена пішла до варстатів. Дуня Власенко, мовчазна, смуглява жінчина, розуміючи й чутливо подивилась на Лену, і та, ледве всміхнувшись, подумала, що Дуня мовчить лише тому, що не бажає втручати до неприємної розмови.

VI

Лена любила працю, але ось зараз гудок на перерву зрадував її. Це означало, що можна відпочити після зневажливих обвинувачень.

Лишивши варстат, Лена визвольно зідхнула, і раптом усе в ній стало нерухомим: вона ввійшла до коритару, повного людей.

Болісна ніяковість затопила дівчину. Їй здавалось, що довкола насмішкуваті обличчя, її зворушені нерви створювали неіснуючі становища, і дівчина переживала їх загострено і важко.

Вона йшла повільно, випроставшись і навмисне затримуючи крок, презирство і гнів випромінювало її обличчя, і сугінкове повітря коритару прохолоджувало її відважні груди...

Повільно посунули їй назустріч гранітові сходи, і тут, обважнілу від образи, її зупинив голос.

Голос був тонкий, хрипкуватий, насичений якоюсь неприродною влєсливістю. Але він легко заволодів увагою дівчини, фалшивий і тому ще неприємніший...

— Олені Михайловні, наше вам з кисточкою!

Лена побачила смуглявого чоловічка, чорноволосого і в'юнкого. На його кісткуватому, темному обличчі, під скуйовдженими бровами, бігали маленькі, блискучі очі.

— Здрастуйте, — неохоче й тихо сказала дівчина, не зупиняючись, але в'юнкий чоловічок простягнув руку, і вона, зрозумівши це, як неприємне їй бажання, прихилилась до поруччів.

— Ударницею об'явилися? — обережно почав Клібаутський.

— Вже знаєте? — всміхнулася Лена. Вона усміхалась із його обережності, але Клібаутський зрозумів посмішку, як ознаку приязні..

— Не зробили б ви помилки, Олено Михайлівно, — з раптово виявленою гідністю, продовжував він.

— Якої? — запитала дівчина, ховаючи в собі огиду до його полохливого самозадоволення.

— В розумінні ударному кажу. Навіщо людей тривожить?..

Дві зморшки з'явилось біля тонкого перенісся дівчини, вона примружила напівзапитливо очі...

— Ось ви Семенову й Гапіч на змагання викликали, — поквапився Клібаутський, — ну і...

— А вам — що? — розсіяно запитала Лена, намагаючись зрозуміти, що її вразило серед нахабних слів підмайстра.

— Е-е! Киньте, баришня, ці пісні! — промовив Клібаутський, оглядаючись, і знову щось у ньому невиразно зачепило її — сердешно раджу, а то, — він знову озирнувся, — а то ображаються на вас деякі, як би неприємності не вийшло...

— Я не боюсь, — холодно відказала дівчина, здригаючись від огиди, і рушила по сходах догори, але знову Клібаутський зупинив її:

— Зовсім забув... Вам подруга писульку передала... — і він подав білий квадратик паперу, складений, як аптечний порошок.

Лена розгорнула, легка блідість розіллалась по її щоках...

„Комсомолці 11-ої залі, Ленці Сіренковій. Якщо ти, стерво, не кинеш ударництва, то тут тобі тільки і дихання!!! Робочі“.

Лена зневажливо повела плечем. Невеликий запас сил, залишений в її ослаблomu тілі, вона кинула на те, щоб заховати свій стан од Клібаутського.

— Секрети якісь?

На мит Лені пощастило впіймати в'юнкі зіниці підмайстра, відчуті фалш...

„Мабуть, сам писав!“

Дівчина задихнулася од нестерпучої зненависти, що стиснула їй груди...

— Любовні! — відповіла, недбайливо шпурляючи записку, і так весело, природно роземілася в обличчя Клібаутському, що кишила його в стані переляканого нерозуміння...

VII

В читальні, високій кімнаті зі стіною у вигляді мавзолея Леніна, з льозунгами і військовим куточком, де на дошці було

прикріплено рурки отруйних речовин,—в читальні по столах рухались різблені овали світла, запалюючи блиском аркуші газет. За вікнами напливав шум. Високі акації гоїдались під вітром, їх скрізне ажурове листя м'яко дрижало, одвічуючи зеленувато, і ці прозеленені, трав'януваті відблиски вдирались до читальні й тремтять і тьмяно бродили по столах і стінах.

Лена продивлялась газету. На голих до плеч, смагливих руках її, на волосі лежали соняшні плями. Незвичайний стан переживала вона. Невдоволення з себе і непевність... якась погано усвідомлена тривога холодно лежала в грудях, залишаючи в її уяві почуття завмерлої, затаюваної, порожнечі...

Лена відклала газету й потяглась за журналом, але пальці її, здригнувшись, лишилися лежати на місці, а широко розплющені перелякані очі прикувались до материної постаті. Мати пройшла, зігнута заботами й думами, в темній хустці з жовтими квітками, і двері фабкому зачинилися за нею.

Лена підвелась, але біля рудуватих дверей рішучість її впала.—...ні, стара я біля машини стояти,—почула дівчина материн голос. Стара і хвора. Попрацювала 32 роки—і годі, відпочивати пора...

— А то б ми, як старому спецові, з охотою дали б,—говорив голова фабкому.

— Не за тим прийшла, хочу про ударну роботу спитати, як це воно? а то відстала я..

— І це можна.

— Тільки ж ти мені не крути, а по чистій совісті об'ясни, що воно і як?

— З чого б це я мав крутити?

— Так ото, хочу спитати, чи буде яке скорочення?

— Що ви, Олександро Тимофіївно, хто вам таку провокацію...

Лена згадала, що вона підслухув, і відійшла.

Сидячи на блискучому коричневому стільці, дівчина зосереджено чекала... Нарешті, двері розчинилися, і показала мати.

Олександра Тимофіївна, ніби підкоряючись навіюванню, повернула голову і побачила дочку. Її постать відбила хвилиenne замішання, змінившись на задумливу нерішучість, вагання... Нарешті, знайшовши сталість, мати наблизилась до стола.

— Чого так дивишся?

— Хочу,—відповідала Лена, не спускаючи очей.

— Не докоряй мені, Лено,—раптом сказала Олександра Тимофіївна.

Лена мовчала, її вії тремтіли.

— Чогось іздавалось мені, що якимось воно...

Лена глянула на матір. Її погляд був чистий, ніби промитий. Вона побачила тривожне обличчя матері—й одвернулась.

— Я—зічого...—прошепотіла і, перемагаючи себе, знову підвела очі, але біля неї вже не було нікого. Тільки шелестіли

перевертувані газети та нечутно дрижали соняшні плями по столах...

VIII

... На виході, біля контрольної, Лена зустріла машиніста красивішої, Трохименка. Його молоде обличчя співчутливо за-всміхалось, коли він побачив її напружену постать.

Вона спалахнула, очікуючи на запитання.

— Додому? — сказав хлопець просто. — А я — теж на чотири кінці переходжу.

— Так, я чула...

— Ну-ну, бийся, воюй! — дружньо кинув він і відійшов.

Вадовж вулиці струмував вітер. У високому синьому небі тяглись білі, імлісті і напівпрозорі, як дим, хмарини. Блакитне тіло вітру свіжо обтікало Лену, полоскало сукню, притискаючи її до ніг, тремтіло й м'яко прохолоджувало дівчину, вносячи до її відчущань бадьорий струмінь, а від недоговореної ласкавості Трохименка, від упевнених, гнучких рухів його мускулястого тіла — до свідомості Лени вдерлась якась стійкість і залляла її груди.

Раптом, дівчина згадала про Марусю Семенову, й думки її раптом потьмарились, смага розчарування вкрила їх. Вона вже байдуже дивилась на підводи, вантажені цементом і цеглою, що рухались їй назустріч, вона знову розсіяно дивилась на це галасливе, невпинно зрощуване місто, і їй здавалось, що знову основне в її житті випарувало безслідно й швидко, — як бензина або спирт.

Семенова обіцяла прийти підчас перерви до клубу — і не прийшла. В цеху, стоячи біля варстата, вона махнула неозначно рукою, а по роботі раптом кудись зникла. І в цій поведінці Семенової Лена вбачала підозрілу, загрозливу неясність...

... З-за рогу вулиці вплив широкий, багатовіконний дім робочих, де мешкає Лена.

Дівчина тихо пройшла довгим коритаром, де все дзвеніло світлом і блискучою чистотою; вона відчувала втому. Колись цей будинок приніс їй стільки погордливих переживань... Зараз вона бажала лежати.

Нарешті, Лена — в себе... Матері немає. Лена сідає на стільця й озирається. Її нудить самотність. Ні з ким поділитись думкою чи сумом. Дівчина легко зідхає. І раптом, лякаючи її, в двері стукають, і на порозі показується Колька, брат Марусі Семенової.

— Тут вам... здрастуйте, — говорить він смішним, як у молодого півника, засоромленим голосом. Червона в короткому рукаві, кисть руки його незручно лізе до кишені. — Тут Маруся записку дала, казала, щоб обов'язково приходили...

„Приходь, Ленка, у 8. Будуть дівчата з 11 залі. Одне діло хочемо вирішити. Так будь рівно у 8. Маруся“.

Лена знову перечитує ці нерівні, тверді олівцеві рядки. Вона відчуває, як зникає втома, й усе її тіло поволі тепліє...

IX

Валька Гапіч відчинила двері й з вереском:

— Ленка прийшла! —

побігла вперед.

В кутку кімнати Лена побачила Дуню Власенкову, тиху, мовчазну жінку, і Тетяну Володимировну, тонку й спокійну. Шурка Безугла, чорна як жук, задумано сиділа біля вікна.

— ... ті троє усім верховодять! — говорила Володимирова. — То Ленку шматували, а це й за нас узялись. Прядиво, що краще хапають, маслянки поховали, а все через це саме. Подумавш, як важко — чотири варстати! Поменше базікати доведеться!

— Ну, от і гаразд, — сказала Маруся Семенова, ввійшовши з шклянкою води в руках. — Всі шестеро.

— Так ти починай! — повернулась до неї Валька Гапіч.

— По правді, так воно й починає нічого, — відказала Володимирова. — От тільки, як Лена?

— Діло таке, — сказала Семенова, звертаючись виключно до Лени. — Я і Гапіч твій виклик прийняли, а Володимирова, Власенко й Безугла — наш приймають. Ось ми і вирішили в ударну об'єднатись. Хочемо 11 залю взяти (нас же — шестеро, а там — 24 варстати). Бюро нам підтримку обіцяло, ось тільки, як ти?..

— Я... згодна, — якось дуже вже повільно відповіла Лена. Голос її звучав здушено, тому що всередині все закіпало вогневою радістю.

— Так ми тут вирішили тебе й бригадиром обрати, — сказала Власенко.

Лена спалахнула.

— Нехай краще Маруся, вона — бойова...

— Ні, ні! — заперечували всі. — Ти — перша виступила, тобі й бути.

— Не можу я, дівчата, тут треба бойової, — відказала Лена і благаючи дивилась круг себе. Звідусіль, куди вона не поглядала, дівчина бачила теплі, тямущі, уважні очі товаришок. Щось легко колиснулось всередині в неї, і, усміхнувшись удачно і ясно, вона сказала, спускаючи свої блискучі, збентежені очі: — Краще — Семенову. Я прошу — не мене...

— А й справді, дівчата, не будемо неволити, — підтримала Володимирова, спокійним рухом поправляючи волосся. — Не будемо, раз не хоче. Нехай — Маруся, вона й справді горласта, на випадок чого — відкритись.

— Ой, коли ж я не знаю... — почала Семенова, але тут здійнявся такий галас, що вона миттю згодилась.

— Так ти, бригадна, завтра все це оформиш у фабкомі, — закінчила Володимирова, і всі шумно, як з решета висипали в коритар.

— Прямо тобі оглашені! — пробурмотіла якась повновида жінка їм услід, але від цього дівчата сміялись іще безтурботніш і дзвінкіш.

Лена попрощалась і пішла одна. Синя ніч, всипана зеленими зірками, віяла м'яко їй в обличчя, Місто відпочиваючи, стиха шуміло.

„Я — в бригаді“... — думала Лена, і всередині їй щось бережно ласкаво всміхалось. І раптом смілива, гаряча радість вирвалася із глибини її ества, зірвавши всі запори, і дівчина запалала ясним вогнем...

Вона йшла, закинувши голову, і дивилась у глибоке нічне небо — поки не зачепилась за камінь і ледве не впала.

Лена з посмішкою зупинилася й похитала головою. Дівчина потопала в щасті, — не тому, що організувалася ударна бригада, а через те, що скінчилася її „жахлива“ самотність. Вона тривала лише добу і була привидною, примрійною в дійсності, але вона пройшла бурею через її нестійкий, мрійний внутрішній світ, важко охмаривши його. І тепер дівчина внутрішньо вся випростовувалась, — як зім'ята трава після дощу...

Лена відхнула, високо здіймаючи груди.

Життя... Широке і сильне, воно проходить привабливим потоком по землі. Як це хороше, як це чудесно — іти оце зараз і ось так глибоко дихати й знову почувати себе міцно влитом в цей неповторюваний, невтомний потік!

Дівчина тихо, звільнено засміялась. Тепер її широко розкриті очі спокійно відбивали зоряний блиск і глибину ночі, й упевненіш, міцніше звучали її легкі кроки серед вогкої, теплої тиші...

ЛЕОНІД ЗИМНИЙ

ВІЙНА КЛЯС

Уривок з поеми

І день за днем,
вбухами обпалені,
йшли країни
крізь
колючий дріт,
йшли,
заводи, села, копальні
на танки, літаки, іприт.
І на пляцдармів
задимленім фоні,
над угнобням
із мозку й кишок
grimіла
канонадна какофонія,
контратаки і кавалерійський шок.

І лягали країни у обстріляні шанці,
 щоб сплатити історії криваве мито,
 і брели коні у протигазовій шапці,
 у іприті обпалюючи копита.
 І лежали фронти не лінією —
 масивом,
 гнітом тисячогарматним тиснучи
 на всі країни з заводами і засівами,
 на населення їх кожному тисячу.
 Але, перекреслюючи океани й материки
 рівною лінією у гарматному вої,
 ліг один фронт: робітники
 проти всієї буржуазії світової.

 І приходить не сонцем і співом ясна,
 не тим, що жайворонки в небі блакитнім,
 і приходить революційна весна
 струмками дворянської крові блакиті.
 Коли ламають констеблям карка
 за криваву розправу з комуністом-трибуном,
 коли розцвітають осінні Гайд-Парки
 червоними прапорами трибун,
 коли в'януть династій обеліски
 і сонця крізь дим і газ не видно, —
 коли розколюють спокій пострілів блиски

на барикадах
 героїчного Відня.
 Коли хто з наших
 на піч у просо,
 бомби дайош!
 у печі ті.
 Зневагою до смерті
 робітників, матросів
 має кляса
 перемогу забезпечити.
 Хтось упав?
 Не зупиняйся там!
 которії.
 Заберіть
 у мертвого люйс,
 Нас
 веде у наступ історія
 і воля пролетаріату
 плюс.
 Нехай же живе
 і в країні Конфуція
 і на диких просторах
 Патагонії,
 нехай же живе
 Революція!
 і здихає капіталізм
 у агонії.
 Він прибитий,
 але смердить його падло,
 його не вивезеш
 і не присиплеш рутою.
 Треба берегтись,
 щоб піднесення не падало,
 заражене
 гнилизною отрути.
 Але...
 квит!
 Хоч як там.
 Хоч, що там.
 Досить
 банкірам і жандарям
 фараонити,
 у жорстокій
 боротьбі,
 а не у два щоти
 зійшлися країни
 у Рот фронті.
 Ворога викищує,

владу рад усталює,
піднімає прапора Революції вище
пролетаріят повсталий.

ВОЛОД. ІВАНОВИЧ
ПРО ЕЛЕКТРОЗВАРНИКА

На Січневому заводі комсомолец Ж. Табачківський
встановив новий світовий рекорд електрозварки, зва-
ривши по шву 32,50 метр.

Оспівана
даль неозора,
ковадла
і горна вогненні...

Чому ж
це на зборах
учора

стискав
Табачківський Жора
квиток комсомольський
в кишені?

Чому,
як і поруч
дехто,
він
тільки тоді
зрозумів,

коли
з факто-цифер
директора,

загрозливо
звівся:
прорив.

Палаючи
плавились
звуки:
невтомні
міцні
і кипучі:

— Ми візьмемось
дружньо
за руки,
йдучи,
де провалля,
де кручі,
що кроку,
що кличної миті...

До моря подібний був —
мітинг.

На ранок
робота ряєніла.

Відбили
ударну роботу
краплини
гарячого поту,
напруга
м'язистого тіла,
розумно
скерована сила
по нопу.

І Жора,
міцний та упертий —
в змаганні
найперший Жора,

радів
за життя
транспортера,

варив
елект-струменем
вперто,
щоб виплавить
в труднощах гордо
нового рекорда.

Оспівана
даль неозора,
ковадла
і горна вогненні.

Сьогодні,
не так
як учора,
замислившись
жмуриється Ленін,
бо читано
рапорта радо:

— Готова
буксирна бригада,
Прорив
ліквідуємо скоро!

Літо 1931 р.
Одеса.